

Macaafa Daani’el — Lakkoofsa Digdamii Shan

Mul’ata kufaatii Baabilon: Kutaa raajii Nebukadnezaar irraa hanga Belshaazaaritti

Jeff Pippenger
2023-12-20

Kufuun mootummaa Beelshaazaar boqonnaa shanaffaa keessatti ibsame, kufaatii Nebukadnezar boqonnaa afraffaa keessatti ibsameen fakkeenyaan dursee mul’ifamee ture.

“Bulaa fi mootummaa Baabilon isa dhuma, akkuma fakkeenyaatti isa jalqabaatti dhufeetti, murtiin Eegduu Waaqa irraa dhufe sun ga’ee ture: ‘Yaa mootii, ... siif dubbatameera; mootummaan s irraa buqqaa’eera.’ Daani’el 4:31.” Raajotaa fi Mootota, 533.

Nebukadnezaar jalqaba, Belshaazaar immoo dhuma mootummaa waggoota torbaatamaaf bulche sanaa bakka bu’u; kanaafis bulchiinsa bineensa lafaa Mul’ata boqonnaa kudha sadiitii (Ameerikaa Gamtaa), kan yeroo sagaagaltuun Xiirros (paappaasummaan) dagatamte keessatti bulchuuf ture sana fakkeesse.

በዚያም ቀን ጢሮስ እንደ አንድ ንጉሥ ዘመን ሰባ ዓመት ትረሳለች፤ ከሰባውም ዓመት ፍጻሜ በኋላ ጢሮስ እንደ ጋለሞታ ትዘምራለች። ኢሳይያስ 23፥15።

Kanaafuu Nebukadnezaar jalqaba Ameerikaa Tokkummaa bakka bu’a; Belshaazaar immoo xumura Ameerikaa Tokkummaa bakka bu’a. Nebukadnezaar jalqaba gaanfa Ripabilikaanaa fi jalqaba gaanfa Pirootestaantii bakka bu’a. Belshaazaar immoo xumura gaanfa Ripabilikaanaa fi Pirootestaantii bakka bu’a.

Murtiin Nebukadnezar irratti dhufe “yeroo torba” ture. Seenaa Nebukadnezar guyyaa kuma lama dhibba shan fi digdamii keessa akka bineensaatti jiraate sana, Wiiliyam Miiler hojii irra oolmaa isaa “yeroo torbaa” keessaa Seera Lewwotaa digdamii jaha keessatti fayyadame; ta’us inni lakkoofsa kuma lama dhibba shan fi digdamii sana, jechuunis isa murtii Belshaazaar keessatti fakkeeffamee jiru, hin ilaalle.

Kana immoo barruun barreeffamte sun: MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN. Hiikni dubbii kanaas isa kana: MENE; Waaqayyo mootummaa kee lakkoofsee xumureera. TEKEL; ati madaallii keessatti madaalamtee hir’ina qabdu jechuun argamteerta. PERES; mootummaa kee goodamee Meedotaafi Faaresotaaf kennameera. Daani’el 5:25–28.

Ibsa Dani’el hiikkaa barreessicha dhokataa dallaa irratti barreeffameef kenne bira darbee, jechoonni “mene” fi “tekel” safartuu ulfaatinaa ni agarsiisu; akkasumas jechoonni sun gatii maallaqaa addaa tokko illee ni agarsiisu (Ba’uu 30:13, Hisqi’el 45:12). “Mene” tokko sheeqelota shantama, yookaan geeraa kuma tokko dha. Kanaaf “mene, mene” jechuun geeraa kuma lama wajjin walqixa ta’a. “Tekel” tokko geeraa digdama dha. Kanaaf “mene, mene, tekel” jechuun geeraa kuma lamaa fi digdama wajjin walqixa ta’a. “Upharsin” jechuun “qoodu” jechuudha; kanaafis “mene” tokko keessaa walakkaa ta’a, geeraa dhibba shan immoo ni bakka bu’a. Walitti

qabamnaan isaaniis lakkoofsa waliigalaa kuma lama dhibba shanii fi digdama ni agarsiisu.

Wabii inni dubbattee isa dhumaa Sister White irraa argamu Belshaazaariin Nebukadnezaariin fakkeeffamee akka mul'atu adda baasee agarsiisa; garuu caalaatti, isheen murtii isaanii waloo irratti xiyyeeffatte, akkasumas murtiin isaanii lamaanis akka mallattoo “yeroo torbaa” Seera Lewwota boqonnaa digdamii jahaatti dhihaatanitti bakka bu'anii ibsaman. Jechoonni muraasni Caaffatootni Qulqullaa'oon “yeroo torbaa” Seera Lewwota boqonnaa digdamii jahaatti ibsuuf itti fayyadaman jiru. Ermiyaas isa akka dheekkamsa Waaqayyoo ta'eetti bakka bu'a.

Gooftaan gadhabbaa isaatiin intala Xiyyoon duumessaatiin akkamitti uwwise! Bareedina Israa'elis samii irraa gara lafaatti gad darbate, guyyaa aarii isaatti teessoo miilla isaa illee hin yaadanne! Gooftaan manneen jireenyaa Yaaqoob hundumaa liqeessitee balleesse, hin mararfanne; dheekkamsa isaatiin da'annoo intala Yihudaa jige, gara lafaattis isaan gad buuse; mootummaa fi bulchitoota isaas xureesse. Inni aarii isaa hamaa keessatti gaanfa Israa'el hundumaa murate; harka mirgaa isaa fuula diinaa duraa duubatti deebise, Yaaqoob irratti akka ibidda boba'u, isa naannoo hundumaa fixaatti gubate. Inni akka diinaatti xiyya isaa diriirse; harka mirgaa isaatiin akka mormituu tokkootti dhaabate, dankaana intala Xiyyoon keessatti waan ijaaf nama gammachiisu hundumaa ni ajjeese; dheekkamsa isaas akka ibiddaatti dhangalaase. Gooftaan akka diinaatti ta'e; Israa'elin liqeessitee balleesse, masaraawwan ishee hundumaas liqeessitee balleesse; da'annoowwan ishee ni diige, intala Yihudaa keessattis gadda fi wawwaannaa baay'ise. Inni dankaana isaa humnaan irraa buqqise, akka waan iddoo biqiltuu keessaa ta'eetti; iddoowwan walga'ii isaa ni balleesse; Gooftaan Xiyyoon keessatti ayyaanawwan ulfinaa fi Sanbatoota akka dagataman godhe, aarii dheekkamsa isaatiinis mootii fi luba tuffate. Gooftaan iddoo aarsaa isaa gate, qulqullummaa mana qulqullummaa isaas jibbe; dallaa masaraawwan ishee harka diinaatti dabarsee kenne; isaan mana Waaqayyoo keessatti akka guyyaa ayyaana ulfinaatti sagalee ol kaasan. Gooftaan dallaa intala Xiyyoon balleessuuf murteesse; funyoo safaraa diriirse, harka isaa balleessuu irraa hin deebifne; kanaafis dallaa alaa fi dallaan keessaa ni wawwaatan godhe; isaan walumaan ni laafani. Faarfannaa Iyyaasuu 2:1-8.

Dheekkamsi Gooftaa akka “dheekkamsa aarii isaa”tti ibsameera; dheekkamsi isaas mootummaa kaabaa fi mootummaa kibbaa Israa'el lamaan irratti raawwatameera. Kanaafuu macaafni Daani'el “dheekkamsa” “jalqabaa” fi “xumuraa” adda baasee ibsa. Ermiyaas, yeroo Waaqayyoo sabasa filatamaa irratti dheekkamsa isaa hojii irra oolchetti, “sarara” inni “dheeresse” tokko adda baasa. Sararri sunis mootummaa lammaffaa keessatti ni eerama.

ଏବଂ ସଦାପୁରୁଷ ନିଜ ଦାସ ଭବିଷ୍ୟତଦ୍ୱକ୍ତାମାନଙ୍କୁ ଦୃଢ଼ା କହିଲେ, “ଯିହୁଦାର ରାଜା ମନଶ୍ଚକ୍ତି ଏହି ସମସ୍ତ ଘୃଣ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି, ଏବଂ ସତେ ତାହାର ପୁରୁଷରୁ ଥିବା ଇମ୍ପେରୀମାନେ ଯତେତେ ଦୁଷ୍ଟତା କରିଥିଲେ, ସତେବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦୁଷ୍ଟତା କରିଛି, ଏବଂ ନିଜ ମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଦୃଢ଼ା ଯିହୁଦାକୁ ମଧ୍ୟ ପାପ କରାଇଛି; ଏହି କାରଣରୁ ଇସ୍ରାଏଲଙ୍କ ପରମେଶ୍ୱର ସଦାପୁରୁଷ ଏପରି କହୁଛନ୍ତି, ‘ଦଖେ, ମୁଁ ଯିରୁଶାଲମେ ଓ ଯିହୁଦା ଉପରେ ଏପରି ଅମୃତ ଆଣୁଛି ଯେ, ଯେ କହି ତାହା ଶୁଣିବ, ତାହାର ଉଭୟ କାନ ଝିଟ୍କାରି ଉଠିବ। ଏବଂ ମୁଁ ଯିରୁଶାଲମେ ଉପରେ ଶମରୀୟାର ମାପଦୋରୀ ଏବଂ ଆହାବର ବଂଶର ଓଲମ ଲମ୍ବାଇବି; ଏବଂ ଯେପରି ଜଣେ ମଣିଷ ଆଜି ପଠେଇ ପରିଷ୍କାର କରି, ପଛରୁ ତାହାକୁ ଉଲଟାଇ ରଖେ, ସେପରି ମୁଁ ଯିରୁଶାଲମକୁ ପଠେଇ ଦେବି। ଏବଂ ମୁଁ ମୋର ଉତ୍ତରାଧିକାରର ଅବଶିଷ୍ଟତାକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବି, ଏବଂ ସମୋନଙ୍କୁ ସମୋନଙ୍କ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ହସ୍ତରେ ସମର୍ପଣ କରିଦେବି; ଏବଂ ସମୋନେ ସମସ୍ତ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ

ଶିକାର ଓ ଲୁଚର ବସ୍ତୁ ହବେନା” ୨ ରାଜାବଳୀ ୨୧:୧୦-୧୪।

“Sarara” dheekkamsa Waaqayyoo, isa “yeroo torba” jedhu kan Musee, jalqaba irratti mootummaa kaabaa (mana Ahaab) irratti diriirfame; sana booddees Yihudaa irratti diriirfame. Jechi Macaafa Qulqulluu biraa “yeroo torba” jedhuuf, inni Leewwota digdamii jaha irraa maddu, jecha “faffaca’e” jedhu dha.

Anis immoo dheekkamsaatiin isin irratti faallaa nan adeema; anis, ani iyyuu, cubbuu keessaniif yeroo torba isin adaba. Isinis foon ilmaan keessanii ni nyaattu, foon intallan keessaniis ni nyaattu. Anis iddoowwan ol kaafamanii waaqeffannaa itti raawwattan nan barbadeessa, fakkiiwwan keessan nan muru; reeffa keessan reeffa waaqolii keessan duratti nan darbata; lubbuun koos isin ni jibba. Magaalota keessan onaa nan godha, iddoo qulqullummaa keessan badiisa nan geessa; urgaa aarsaa keessan isa mi’aawaa ani hin urgoofu. Biyyas onaa nan godha; diinonni keessan warri achi keessa jiraatanis isheetti ni dinqisiifatu. Isin saboota gidduutti nan bittinneessa, billaas isin duuba nan baasa; biyyi keessan onaa taati, magaalotni keessanis diigamoo ta’u. Ergasii biyyi sana yeroo onaa ciistu hundumaa, yeroo isin biyya diinota keessanii keessa jirtanitti, sanbatoota ishee ni gammaddi; yeroo sana biyyi ni boqotti, sanbatoota ishees ni gammaddi. Yeroo onaa ciistu hundumaa ni boqotti; sababni isaas, yeroo isin ishii irra jiraattanitti sanbatoota keessan keessatti hin boqonne ture. Lewwota 26:28–35.

Yeroon saba keessaa bittinneeffamuun yeroo inni booji’amuu Yehooyaaqii keessatti garbummaadhaan Baabilonitti geeffame Daani’eliif raawwatame. Sana booddee, yeroo Daani’eel “biyya diinotaa” keessa turetti, lafti boqotte, “Sanbata ishee” illee gammachuudhaan argatte. Seenaa Bara Lammaffaatiin nutti himama akka yeroo sun waggoota torbaatama Ermiyaas ta’e, isa Daani’eel boqonnaa sagal keessatti hubachuuf dhufe.

Warra qilaa jalaa ba’anis gara Baabilonitti booji’ee geesse; isaanis hanga mootummaa Faares bulchiinsa isaanii jalqabutti isaafii ilmaan isaatiif tajaajiltoota ta’an; kunis dubbiin Waaqayyoo karaa afaan Ermiyaasiin dubbatame akka raawwatamuuf ture; hanga biyyi sanbata ishee itti gammaddutti. Yeroo hundumaa lafti sun ona taatee ciifte sanbata eegde; kunis waggoota torbaatama guutuuf ture. Amma waggaa jalqabaa mootummaa Qiirros mootii Faaresitti, dubbiin Waaqayyoo karaa afaan Ermiyaasiin dubbatame akka raawwatamuuf, Waaqayyo hafuura Qiirros mootii Faares kakaase; kanaafis inni mootummaa isaa guutuu keessatti labsii baase, barreeffamaanis akkana jedhee labsate: “Qiirros mootiin Faares akkana jedha: Waaqayyo Gooftaan samii mootummaa lafa hundumaa anaaf kenneera; innis mana isaaf Yerusaalem keessatti, kan Yihuudaa keessa jiru, akkan ijaaru na ajajeera. Sabni isaa keessaa isin keessaa eenyutu jira? Waaqayyo Waaqni isaa isa wajjin haa ta’u; innis ol haa ba’u.” 2 Seenaa Baraa 36:20–23.

Jechi “faffacaachuun” jedhu mallattoo “yeroo torbaa” ti. Murtiin Nebukadnezaarii “yeroo torbaa” bineensa akkaatti jiraachuudhaan darbe, murtii Belshaazaarii fakkeenyaan agarsiise; innis jechoota dhoksaa dallaa irratti barreeffamaniin, “mene, mene, tekkel upharsin” jedhamee mul’ate. Murtiin Belshaazaarii barreeffama harkaatiin bakka buufame; innis walitti qabamnaan kuma lama dhibba shan fi digdamii ta’a; kunis lakkoofsa guyyoota Nebukadnezaar bineensa fakkaatee jiraate sanaa wajjin tokko dha, akkasumas lakkoofsa waggoota “yeroo torbaa” keessaa keessatti Lewwota

digdama jaha keessatti bakka buufame wajjinis tokko dha.

Murtiin Beelshaazaar, isa murtii Nebukadnezaar fakkeenyaan agarsiifameen duraan agarsiifame, “yeroo torba” jedhuun mallattoo-dhaan bakka buufame; murtiileen lamaan sunis “kufannaa Baabilon” bakka bu’u; kunis mallattoo ergaa ergamaa lammaffaati. Kufannaan Baabilon inni jalqabaa yeroo gamoon Nimrod diigame ture.

Lafti guutuun hundinuu afaan tokkoo fi dubbii tokko qaba ture. Yommuus isaan gara ba’a aduudhaa imalanii, biyya Shinaar keessatti dirree tokko argatan; achittis qubatan. Isaanis walitti, “Kottaa, kottaa, meexxii haa tolchinu; akka gaariittis haa gubnu” jedhan. Isaan dhagaa iddoo meexxiitti, suphee dhoqqees iddoo murtuutti qabaniiru. Ammas, “Kottaa, kottaa, magaalaa fi masaraa fiixeen isaa samii ga’u nuuf haa ijaarrannu; maqaa ofii keenyaafis haa godhannu; akka fuula lafaa hundumaa irratti hin bittinnaanneef” jedhan. Waaqayyos magaalaa fi masaraa ilmaan namootaa ijaaranii turan ilaaluuf gad bu’e. Waaqayyos akkana jedhe, “Kunoo, sabni isaanii tokko; hundinuu afaan tokko qabu; kana gochuunis isaan jalqaban; ammas wanti isaan yaadanii hojjechuuf kaasan keessaa tokko illee isaan irraa hin dhowwamu. Kottaa, kottaa, gad buunee achitti afaan isaanii haa walitti maknu; akka isaan wal dubbii isaanii hin hubanneef.” Kanaaf Waaqayyo achii irraa gara fuula lafaa hundumaa irratti isaan bittinneesse; isaanis magaalaa ijaaruu dhiisan. Uumama 11:1–8.

Aangoon murtii Baabel, kan Nimirood irratti murtii turetti, Gooftaan finciltoota Nimirood “fuula lafa hundumaa” irratti “tamsaase.” Nimiroodii fi warri isa wajjin turan fincilli isaanii akka isaan tamsaafaman kan taasisu akka ta’e ni beeku turan; isaanis ka’umsi isaanii gamoo fi magaalaa sana ijaaruu “maqaa ofii keenyaaf haa goonu; akka nu fuula lafa hundumaa irratti hin tamsaafanneef” jedhanii turan.

Maqaan raajii keessatti mallattoo amalaati. Amalli Nimiroodii fi warri isa wajjin turan hundeesan hojii isaanii keessatti mul’ata; ija isaaniitiin amala ni beektu. Firii fincila Nimiroodii, kanaafis mallattoo amala isaa, ijaarsa masaraa fi magaalaa ture. “Masaraan” mallattoo waldaa kiristaanaati; “magaalaan” immoo mallattoo mootummaa ti. Maqaan finciltoota Nimirood, kan amala isaanii bakka bu’u, walitti makamuu waldaa kiristaanaa fi mootummaa ture; kunis akkasumas fakkeenyaan bifa bineensaa jedhamee bakka bu’a.

Kutaan kufaatii Baabel adda baasu keessa ibsi “haa deemnu” jedhu yeroo sadii irra deddeebi’amee argama. Yeroon sadaffaan yeroo Waaqayyo afaan isaanii walitti makuudhaan, isaanis biyya hundarra facaasee firdii fide dha. “Haa deemnu” inni jalqabaa, “haa deemnu” isa lammaffaatiif qophii ture; yeroo isaan magaalaa isaanii fi masaraa isaanii ijaaran sana. Yeroo isaan hojii isaanii seenaa ibsa lammaffaa kan “haa deemnu” keessatti raawwatanitti, Waaqayyo fincila isaanii ijaan ilaaluuf gad bu’e. “Haa deemnu” inni sadaffaan firdii ture; “haa deemnu” inni lammaffaan immoo qormaata ijaan mul’atu ture. “Haa deemnu” inni jalqabaa kufaatii isaanii isa jalqabaa bakka bu’a; akkasumas raajii keessatti “haa deemnu” yeroo sadii ibsame kun adeemsa qormaataa tarkaanfii sadii kan wangeela bara baraa adda baasa. Dhugaa ba’umsa fincila fi kufaatii Nimirood keessatti odeeffannoon baay’een ni jira; garuu nuti salphaatti yeroo jalqabaaf yeroo Baabilon (Baabel) kufte, mallattoon “yeroo torbaa,” akkuma “facaafamuu”n bakka buufametti, adda baafamuu isaa qofa agarsiisaa jirra. Firdiin Nimirood facaafamuudhaan bakka bu’ame; kan Nebukadnezaar immoo

“yeroo torbaan”; kan Belshaazaaris “kuma lama dhibba shan fi digdamii”n bakka bu’ame.

Mallattoon Alfaa fi Oomeegaa akka mul’isutti, sararri raajii boqonnaawwan afurii fi shaniin bakka buufame ergaa bokkaa boodaa, kan ergamaa lammaffaa fi Iyya Giddugaleessaa ti. Sararri sun kufaatii Baabilon kan Nebukadnezaariin bakka buufame irraa jalqaba; kunis bara 1798 agarsiisa, yeroo Baabilon hafuuraa (paaphaasummaan) yeroo jalqabaatiif kufte. Achiis dhuma sararichaa irratti, Baabilon Belshaazaar kufa; kunis kufaatii adeemsifamaa Baabilon hafuuraa (amma illee paaphaasummaa) jalqabu mallattoo dha, kan inni keessaa qormaata seera Dilbataa irraa jalqabu. Jalqaba sararichaa irratti kufaatii Baabilon irratti dhugaa-baatota lamaatu jira; dhuma sararichaattis dhugaa-baatota lamaatu jira. Loogikiin raajii mallattoo Isa Jalqabaa Guddaa fi Xumuraa ni hubata; yeroo walfakkaataattis mata-duree kufaatii Baabilon sarara Daani’eel boqonnaawwan afurii fi shaniin bakka buufame keessatti dhugaa-baatota afuriin mirkanaa’e ni arga.

Walitti dhumaa fi fakkeenya isaa gidduu jiru kan Nebukadnezaarii fi Beelshaazaarii keessatti, yeroo inni guyyoota dhumaa wajjin walqabsiifamutti, bineensa lafaa sana haala hoolaa fakkaatu keessatti kan Nebukadnezaariin bakka buufame ni argina; achiis, yeroo inni akka jawwee dubbatutti, Beelshaazaariin ni argina. Hariiroo raajii keessatti, gaanfa Republiikaanii kan Heera mootummaa Ameerikaa tiin geggeeffamu kan Nebukadnezaariin bakka buufame, akkasumas garagalchuun Heera mootummaa sanaa kan Beelshaazaariin bakka buufame ni argina. Akkasumas Nebukadnezaarii akka durba ogeessaatti, Beelshaazaariis akka durba gowwootaatti ni argina.

Mata-duree itti aanu keessatti ilaalcha keenya waa’ee boqonnaawwan afurii fi shanii kitaaba Daani’el ni itti fufna.

“Beelshaazaar fedha Waaqayyoo beekuu fi gochuu keessatti carraawwan hedduu isaaf kennaman qaba ture. Inni akaakayyuusaa Nebukadnezaar hawaasa namootaa keessaa akka ari’ame arge ture. Inni sammuu mootichi of tuulummaadhaan ittiin of jajaa ture, Isa sammuu sana kenneen akka irraa fudhatame arge ture. Inni mootichi mootummaa isaa keessaa akka baafame, bineensota dirree wajjin akka hiriya ta’e arge ture. Garuu jaalalli Beelshaazaar bashannanaa fi of ulfeessuutti qabu barumsa inni matumaa dagachuu hin qabne irraa haqee balleesse; innis cubbuuwwan warra murtiiwwan addaa Nebukadnezaar irratti fidee wajjin wal fakkaatan hojjete. Inni carraawwan gaarummaadhaan isaaf kennaman balleesse; dhugaa beekuu keessatti carraawwan harka isaa keessa turanitti fayyadamuu dagate. ‘Ani fayyina argachuuf maal gochuu qaba?’ jechuun gaaffii mootichi guddaan garuu gowwaan ta’e sun loogii malee bira darbee ture.”

“Kun balaa dargaggoota yeroo ammaa of eeggannoo hin qabnee fi ariifatan kanaati. Harki Waaqayyoo akkuma Belshaazaar dammaqse cubbamaas ni dammaqsa, garuu namoota baay’eedhaaf qalbii jijjiirrachuu yeroo sana ni darbee ta’a.

“Mootiin Baabilon qabeenya fi ulfina qaba ture; oftuummaa isaa keessatti immoo Waaqa samii fi lafa irratti of ol kaasee ture. Irree ofii isaatti amanatee ture; namni tokko illee, ‘Ati maaliif kana goota?’ jedhee isa gaafachuuf ni ijaata jedhee hin yaadne. Garuu yeroo harki iccitii qabu sun dallaa mana mootummaa isaa irratti qubee barreesse, Belshaazar rifatee callise. Yeroo gabaabaa keessatti guutummaatti humna isaa irraa qullaa’e, akka daa’immaatti gad

qabames. Inni ofii isaa isa Belshaazar caalaa Guddaa ta'e Tokkootti akka harka kenname hubate. Inni waanota qulqulluu qoosaa godhaa ture. Amma qalbiin isaa dammaqe. Fedha Waaqayyoo beekuu fi raawwachuuf carraa akka qabu ture hubate. Seenaa akaakayyuusaa, akkuma barreessaan dallaa irratti mul'ate sana ifatti, fuula isaa duratti baay'ee ifaadhaan dhaabate." Bible Echo, April 25, 1898.